

Nyhedsbrev

2. halvår 2023

Slægts- og Lokalhistorisk Forening
Djursland

www.slaegt.dk/djursland/

En hilsen fra formanden

Det er blevet sommer, og solen skinner fra en skyfri himmel. Det gør, at vi tilbringer mere tid udendørs.

Men vi har veloverstået forårsprogrammet med 4 foredrag, 3 klubaftener vedr. slægtsforskning, 1 generalforsamling samt en spændende udflugt til Løvenholm Slot. Så har vi startet "Studiekreds – vi hjælper hinanden med slægtsforskning" op, hvor vi er flere, der har fået hjælp til at komme videre. Der er plads til flere. Læs mere herom herunder.

Nu er programmet til efteråret 2023 klar, og I modtager det her sammen med dette nyhedsbrev. Vi håber I synes om det.

I dette Nyhedsbrev er der en lokalhistorie fra et medlem fra Sjælland. Det er vi glade for, og opfordrer andre til at indsende historier. Vi vil også opfordre jer til at komme med nye idéer til vores arrangementer.

Jeg vil slutte med at ønske alle en dejlig og varm sommer. Jeg glæder mig til at se jer igen til efteråret.

Anita Gotfred Jørgensen

Studiekreds – vi hjælper hinanden med slægtsforskning

To af forårets klubaftener i 2023 var medlemmernes aften, hvor vi mødtes og snakkede med hinanden om vores slægtsforskning – lokalhistorie – familiehistorie. Vi har nu valgt at oprette studiekredsen, så er man kørt fast i en opgave, hjælper vi hinanden. Hver gang vil der blive en kort gennemgang af et specielt emne, ellers hjælper vi hinanden med alle spørgsmål vedr. slægtsforskning.

Vi mødes den 2. og 4. tirsdag i måneden på Grenaa Egnarkiv. Næste gang bliver d. 12. september kl. 16.00. Alle er velkommen, og det er gratis for alle.

Tilmelding til Ivan Jensen: ij@oncable.dk hvor I samtidig kan komme med jeres ønsker.

Begge brødre blev først dømt ved herredsretten i Ebeltoft. Dommen lød på, at "Arrestanterne Søren Pedersen Spends og Jens Pedersen Spends bør have deres liv forbrudt og bør lægges på Steile og Hjul."

Dommen blev anket til Landsoverretten i Viborg, der mildnede straffen: "Arrestanterne Søren Pedersen Spends og Jens Pedersen Spends bør hver især miste sin Hals og deres Hoveder sættes på en Stage."

Dommen blev herefter anket til Højesteret i København, der stadfæstede Landsoverrettens dom.

Brødrene blev henrettet den 21. juni 1830 klokken 7 om morgenen på galgebakken udenfor Ebeltoft. Henrettelserne blev foretaget med økse, og deres hoveder sat på hver sin stage. "Bønderne slog kreds!"

De blev begravet på selve galgebakken, mens Søren Hoemand blev begravet på Feldballe kirkegård.

Leif Høxbroe, 2023

Notater:

- Galgebakken i Ebeltoft lå, hvor golfbanen ligger i dag. Fra Strandgårdshøj går der en vej, der hedder Galgebakken, op til golfklubben. Bag klubhuset ligger en bevokset høj, som sandsynligvis er den oprindelige galgebakke.
- På Troldbakkevej 3-5 i Ulstrup ligger to sammenbyggede gårde. Den ene er opført i 1775 og den anden i 1900. Den sidste kan være opført, hvor en tidligere gård har ligget. Sandsynligvis er det Søren Zakkers og Søren Clemmendsens gårde. Placeringen stemmer med matrikelkortet over Ulstrup By fra 1816.

Kildemateriale: 5

- Ebeltoft Byfogeds Justitsprotokol, 1826 – 1846.
- Djurs Sønder & Mols Herredsfogeds Justitsprotokol, 1829 - 1838.
- Lægdsrullen for Fuglslev sogn, 1828, lægd 27.
- Lægdsrullen for Tved sogn, 1825, lægd 15.
- Kirkebogen for Fuglslev sogn, 1791 – 1814.
- Kirkebogen for Ebeltoft sogn, 1814 – 1831.
- Kirkebogen for Feldballe sogn, 1813 – 1833.
- Den Kongelige privilegerede Viborg Samler, 29. juni 1830.

vandet. Da det var ved middagstid, gik han hjem til sin madmoder, der havde besøg af Peder Sallings kone fra Gravlev, og fortalte hvad han havde set. Peder Sallings kone var på vej til Ulstrup og lovede at fortælle om fundet der.

Da Hans Sørensen efter middag kom tilbage til tørvemosen med sine kreaturer, traf han to mænd, der gravede tørv. Det var Berthel Pedersen og Jacob Frederiksen, begge tjenere på Søholt. Han fortalte dem om fundet, og lidt efter ankom Søren Clemmendsens kone, Inger Kirstine Rasmusdatter, og Søren Zakker. Nyheden var allerede kommet til Ulstrup. I fællesskab fik de slæbt liget op fra tørvegraven. Søren Zakker og Inger Kirstine Rasmusdatter genkendte straks Søren Hoemand, men hverken Hans Sørensen eller de to tjenere, Berthel Pedersen og Jacob Frederiksen, kendte Søren Hoemand.

Liget blev indbragt til Ebeltoft Kirkes inventarierhus med obduktion for øje.

Dagen efter, den 28. oktober, blev der på Ebeltoft Rådhus sat en ekstraret. Flere personer, der kendte Søren Hoemand, blev indkaldt som vidner, for at høre om de havde set eller talt med Søren Hoemand den aften, han blev dræbt.

Adskillige af vidnerne havde set Søren Hoemand i selskab med brødrene Spends; dog uden at vide, hvem de var. Nogle kendte Jens Spends, andre kendte Søren Spends men de fleste kendte ingen af dem. Selskabet var let at huske, da de red to på én hest og én person gik ved siden af eller bagefter. Gruppen var blevet set både i Ebeltoft by, hos forskellige købmænd i byen, på landevejen og i Egsmark.

Jens og Søren Spends blev derfor hentet ind til afhøring og deres tøj beslaglagt. De blev sat i arrest på begrundet mistanke.

De blev afhørt hver for sig, og da de ikke i forvejen havde afstemt nogen forklaring, fik de hurtigt rodet sig ud i uoverensstemmelser og modsigelser. Og selvom Søren Spends havde vasket sine hvide vadmelsbukser morgenen efter mordet, fandt man alligevel blodpletter på dem. Deres familier, arbejdsgivere og andre, de havde været i kontakt med i de seneste år, blev afhørt. Alle havde kun noget godt at sige om brødrene. De var ærlige, arbejdsomme, tjenstvillige, ædruelige, osv. Til gengæld fortalte alle om Søren Hoemand, at han var drikkædlig og kom tit i klammeri, men han var en god arbejdskraft.

Den 31. oktober blev liget af Søren Hoemann obduceret af Regimentskirurg Wellerup af Grenå og Distrikskirurg Neve af Ebeltoft. Af pladsmæssige grunde var liget i mellemtiden flyttet til daglejer Peter Magnussens hus i Ebeltoft. Der blev observeret flere kvæstelser og mærker efter slag i hovedet på liget samt kvælningsmærker på halsen. Samme dag gik Søren Spends til bekendelse. Han havde rodet sig ud i så mange løgne, at han ikke længere kunne skjule sandheden. Derefter blev hans tilståelse foreholdt Jens Spends, som således også måtte vedkende sig mordet.

Besøg i Rimsø Kirke

Sidste år genoptog foreningen en gammel tradition med et kirkebesøg en måneds tid før jul. Det fortsætter vi med i år.

Tirsdag den 28. november er der planlagt et besøg i Rimsø kirke. Vi skal mødes kl. 19.00 ved kirken, hvor sognepræst Peter Danielsen vil vise rundt og fortælle om kirkens historie.

Herefter går vi hen til den nærliggende Rimsø Præstegård. Den er fra 1593 og Danmarks ældste præstegård og tjener stadig som bolig for sognets præst. Her er der i konfirmandstuen fælles kaffebord, og Peter Danielsen vil fortælle lidt om præstegårdens historie.

Deltagelse kræver forhåndstilmelding, og der er desværre kun plads til 30 deltagere.

Se nærmere herom i programmet.

Udflugt til Løvenholm gods

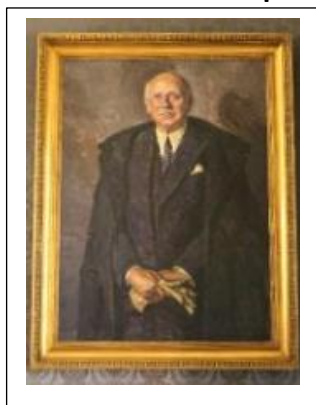

Den 18. april havde foreningen arrangeret en tur til Løvenholm Slot lidt øst for Auning. Den daglige ledelse af slottet og dets forskellige aktiviteter er overladt til oldfrue Jeanette Hjarsbæk, som tog imod de 30 deltagere.

Hun indledte med at fortælle lidt om slottets historie. Den nyere tids historie begynder på Gl. Estrup, hvor Valdemar Uttental i 1920 bliver gift med Elisabeth Scheel, der er datter af lensgreve Christian Scheel. Valdemar Uttental er ud af en velstillet købmandsfamilie i København. Ved Christian Scheels død i 1926 har familien ikke råd til at arve det gældsramte Gl. Estrup, der sælges til en godsspekulant.

I 1928 køber Uttental hovedbygningen på Gl. Estrup med park og tilhørende skovgods. Han stifter her Jyllands Herregårdsmuseum, der bliver indviet i 1930. I 1929 overrasker Uttental alle ved at købe Løvenholm på en offentlig auktion. Det er under landbrugskrisen, og prisen er 772.000 kr.

Herefter lægger Uttental Gl. Estrup Skovgods sammen med Løvenholm. De følgende år opkøber han en række land- og skovbrugsejendomme i nærområdet, hvorved Løvenholms samlede areal bliver næsten fordoblet til det nuværende areal på godt 6.000 tdr. land svarende til ca. 3.300 hektar.

Fangehullet

besøgte alle tre flere forskellige købmænd. I porten hos købmand Palle Munch fandt Søren Spends en vognkæp, som han tog med sig.

Jens fik overbevist Søren Hoemand om, at de skulle følges ad hjem, selvom Søren var til hest. Søren Hoemand var åbenbart i godt humør, for han tilbød en af brødrene at sidde op bag ham på hesten. De måtte blot love ikke at sige det til nogen, da Søren Hoemand havde lovet Søren Clemmensen kun at ride én person på hesten. De begav sig hjemad mod Ulstrup og skiftedes til at ride og til at gå.

På vejen mod Ulstrup kom de gennem Egsmark. Her var en større forsamling mennesker samlet på vejen udfør købmand Wissings hus. Blandt andet mødte de igen Kirsten Marie Pedersdatter og hendes kavaler Niels Andersen. Søren Hoemand insisterede på, at de skulle have noget øl. Han steg af hesten og gik ind til købmanden, men desværre havde han ikke mere øl. Der havde øjensynligt været mange kunder den dag.

– ”Jamen, jeg er tørstig! Hvad har du ellers?” klagede Søren Hoemand.

Han blev tilbudt gratis vand.

Selskabet fortsatte mod Ulstrup, men ved Stubbe Bro steg Søren Spends og Søren Hoemand af hesten og Søren Spends ville gå hjem over Søholt til Holme. Jens fik ham dog overtalt til at følges med dem til Ulstrup. Søren Hoemand var blevet lidt forfrossen af at sidde stille på hesten og ville nu gå lidt. Da de kom til Troldebakken, ville Søren Hoemand stige til hest igen, ”men først skulle de have en lille én”, sagde han. Han trak en flaske brændevin frem af inderlommen, og de drak af den alle tre. I det samme stødte Jens sin skulder mod sin brors skulder som tegn på, at nu skulle det ske. Søren Spends slog straks Søren Hoemand i hovedet med den medbragte vognkæp, mens Jens greb Søren Hoemand om halsen og klemte til. Ved dette angreb faldt Søren Hoemand til jorden, men Jens

Spends hold fast om hans hals, mens Søren Spends slog ham gentagne gange i hovedet.

Da Søren Hoemand virkede livløs og ikke længere gav lyd fra sig, slæbte brødrene ham over vejen og kastede ham i en tørvegrav, men i det samme udstødte Søren Hoemand et skrig. Søren Spends sprang ned i tørvegraven og slog Søren Hoemand gentagne gange i hovedet med vognkæppen. Derefter kastede han kæppen langt ud i mosen.

Brødrene tog nu afsked med hinanden. Søren Spends tog hesten og red mod Holme, mens Jens spadserede mod Ulstrup. Mellem Gravlev og Hyllested slap Søren hesten løs og fortsatte til fods mod Rugård, hvor hans kone tjente. Han opsøgte sin kone, for at fortælle hende, at han var kommet godt hjem. Derefter gik han hjem til sig selv i Holme. Hans Sørensens var tjenestedreng hos Peder Nissen i Bagerhuset. Tirsdag formiddag den 27. oktober vogtede han sin husbondes kreaturer i Søholt Mose. Pludselig fik han øje på en flig af en frakke, der tilsyneladende sad på en krop nede i

Da Jens Spends kom hjem og erfarede, hvad der var hændt hans lillebror, begyndte han at spekulere på, hvordan han skulle blive fri for Søren Hoemands evindelige chikanerier.

Til sidst så han kun én løsning på problemet: Han måtte slå Søren Hoemand ihjel! Desværre var Søren Hoemand både større og stærkere end Jens, så han måtte finde på en snedig måde at gøre det på eller måske få en til at hjælpe sig.

Jens gik den følgende tid og grublede på at finde en lejlighed til at slå Søren Hoemand ihjel.

Lejligheden kom mandag den 26. oktober. Den dag var der landsession, og alle unge mænd, der var indskrevet i lægdsrullen, skulle give møde for landsessionen i Ebeltoft.

Søren Hoemand, der var slettet af lægdsrullen på grund af brystsvaghed, bad Jens gå ind til kunstdrejer Jensen i Ebeltoft og spørge efter hans pibe, der var indleveret til reparation. Jens mente ikke, at han ville få piben udleveret uden betaling, men Søren sagde, at han havde fået lavet mange ting hos kunstdrejer Jensen og ville betale senere. For øvrigt ville han selv komme til Ebeltoft samme dag ved firtiden.

Efter at have været på session gik Jens til kunstdrejer Jensen, der ganske rigtig ikke ville udlevere Søren's pibe, førend Søren havde betalt sin gæld, der beløb sig til 4 mark. Endvidere havde Søren lovet ham et læs tørv som betaling, og som aldrig var blevet leveret.

Jens gik nu ud i byen, der summede af liv. Udover alle de unge mænd, der havde været på session, var der tjenestefolk, både piger og karle, der havde fri, da det var op til næste skiftedag den 1. november.

Pludselig mødte Jens sin storebror, Søren Spends, der også havde været på session. Søren var født i 1802. Han var nygift den 27. september med Mette Rasmusdatter, der ventede deres første barn. Af økonomiske grunde boede de ikke sammen. Søren Spends tjente hos Peder Smed i Hyllested, mens hans kone tjente på Rugård. Jens fik en idé og spurgte sin bror, om han ville hjælpe ham med at slå Søren Hoemand ihjel. Først beklagede han sig over Søren Hoemands opførsel over for sig og foreslog, at de kunne følges med Søren Hoemand hjem og på et øde og mørkt sted slå ham ihjel. Det afviste Søren Spends omgående. Det ville jo koste dem livet! Men Jens insisterede på, at det kunne lykkes uden, at de blev opdaget. Han førte sin bror ind hos flere forskellige købmænd i Ebeltoft, hvor de hvert sted fik et par snapse brændevin, eller lidt mjød eller rom. Til sidst lykkedes det Jens at få overtalt Søren til at hjælpe sig med at tage livet af Søren Hoemand.

På et tidspunkt mødte de deres søster, Kirsten Marie Pedersdatter. Hun var i selskab med en tjenestekarl, Niels Andersen, der var temmelig beruset, og som måtte støtte sig til Kirsten. Jens og Søren skældte hende ud og bebrejdede hende, at hun ikke var hjemme og passe deres syge mor. Lidt efter klokken fire mødte de Søren Hoemand. Han havde været hos kunstdrejer Jensen, der naturligvis ikke havde villet udlevere ham hans pibe uden betaling.

Søren Hoemand var til hest. Han havde lånt en hest med sadde og seletøj af sin husbond, Søren Clemmendsen. Jens bød Søren Hoemand på brændevin, og de

Elisabeth Scheel og Valdemar Uttental får ingen børn, og Uttental bor i lange perioder alene på Løvenholm. Han opretter et testamente, hvorefter godset skal overgå til en fond, der skal søge oprettelse af en kostskole på slottet i stil med Herluftsholm på Sjælland.

Ved Uttentals død overgår Løvenholm Gods således i 1951 til Løvenholm Fonden, der ledes af en bestyrelse på 5 medlemmer. I de følgende år finder man dog ud af, at ønskerne om en kostskole er urealistiske. Man får bøjet testamentets bestemmelser således, at der i stedet oprettes et kollegium i forbindelse med Grenaa Gymnasium – Løvenholm Kollegiet. Løvenholm Slot fremstår i dag som et levende og fuldt møbleret slot, som gennem de seneste 30 år er blevet fint renoveret i samarbejde med Kulturarvstyrelsen.

Slottet huser godskontoret og bruges desuden til fondens bestyrelsesmøder, jagtmiddage og andre aktiviteter relateret til godset. Desuden også forsknings- og uddannelsesarrangementer. En tilhørende større gård i skovens udkant – Eldrupgården – er i dag udbygget og indrettet til Skovskolen, hvor Københavns Universitet har et stort uddannelsescenter relateret til skov og natur.

Deltagerne i dagens besøg fik en fin rundvisning gennem hele slottet – løbende suppleret med fortællinger fra slottets liv. Der blev også tid til fælles kaffebord og hyggeligt samvær i kælderen.

Tak til Jeanette Hjarsbæk for en absolut god dag.

Historien om Brødrene Spends (eller Mordet på Søren Hoemand)

Af Leif Høxbroe, Hvidovre 2023.

Jens Pedersen Spends blev født den 30. december 1804 i Gravlev, Fuglslev sogn. Han var den tredjeældste af Ane Marie Sørensdaters og husmand Peders Jensen Spends' ni børn. Som vanligt var, kom han ud at tjene fra sit tiende år. Han tjente flere forskellige steder, og 1. maj 1827 tiltrådte han en plads hos sandflugtskommissær Hans Adolph Martens i Hedegård i Feldballe sogn.

Martens havde en husholderske, Mette Hansdatter. Selvom Mette var 14 år ældre end Jens, fik de to alligevel et godt øje til hinanden, og en dag i december lige før jul forlovede de sig. Det huede ikke sandflugtskommissæren. Han ville ikke miste sin husholderske og smed omgående Jens på porten, selvom han var fæstet til 1. maj. Jens flyttede hjem til sine forældre, der i 1822 var flyttet til Troldhuse i Feldballe. Her gik han sin far til hånd, indtil han kunne få en ny plads til maj 1828.

En uges tid efter at Jens var blevet bortvist fra Martens, kom Mette Hansdatter hjem til Jens og hans forældre. Hun var stukket af fra Martens og ville være sammen med Jens. Hun boede et stykke tid hos Jens' forældre og hjalp til i husholdningen. Mette og Jens besluttede sig for at gifte sig og gik til præsten i Feldballe og bestilte vielse. Der nåede at blive lyst for dem to gange. Så kom Hans Martens farende hjem til Jens' forældre og tog med tvang Mette med hjem!

Mette og Jens blev aldrig gift, men fortsatte deres venskab og sandsynligvis kærlighedsforhold. Når Mette havde fri, tog hun hjem til Jens hos hans forældre. Og når sandflugtskommissæren ikke var hjemme, kunne man altid finde Jens i Mettes køkken.

I den periode skete der det ulykkelige, at der blev stjålet noget sølvtøj og et lomueur fra Hans Martens. Tyveriet blev aldrig opklaret og ingen navngivne blev mistænkt for tyveriet.

Da det blev skiftedag 1. maj 1828, fik Jens plads hos Anders Sørensen i Stubbe. Her var han til næste skiftedag, 1. november 1828.

Fra november 1828 til maj 1829 tjente han hos Niels Ring i Holme, Dråby sogn. I december 1828 havde Niels Ring en kvie til salg, og en dag mellem jul og nytår kom Søren Hoemand forbi og ville købe kvien. Niels var ikke hjemme, men Jens Spends vidste, han ville have 12 rigsdaler for den, så han solgte kvien til Søren Hoemand.

– ”Desværre har jeg kun en rigsdaler på mig,” sagde Søren Hoemand, ”men jeg kommer igen i aften og betaler restbeløbet.”

Den hoppede Jens Spends ikke på, så de blev enige om, at Søren betalte Jens den ene rigsdaler her og nu, Jens beholdt kvien og skulle så bringe den til Søren Hoemand i Ulstrup om aftenen, hvorefter Søren ville betale restbeløbet på 11 rigsdalere.

Da Niels Ring kom hjem, besluttede han at følges med Jens Spends til Ulstrup og overdrage kvien til Søren Da Hoemann, men da de kom til Ulstrup, påstod Søren

Hoemand, at han havde betalt hele beløbet på 12 Rbd. til Jens Spends. Da Jens afviste denne påstand, slog Søren Hoemand hårdt i bordet. Jens tog fat i Sørenns jakke, og de kom op og slås. Herved brækkede spidsen af Sørenns pibe. Der var flere tilstedeværende, og de blev hurtigt skilt ad.

Niels Ring ville naturligvis ikke aflevere kvien til Søren Hoemand uden at få sine penge, og Niels og Jens gik hjem igen med kvien efter at Jens Spends havde givet Søren Hoemand den rigsdaler tilbage, som han tidligere havde modtaget. Søren Hoemand påstod nu, at Jens Spends havde stjålet en kvie fra ham. Det budskab udbredte han efterfølgende vidt og bredt til alle, han kendte.

Jens Spends tjente hos Niels Ring fæsteperioden ud, og den 1. maj 1829 fik han plads hos Søren Zakker i Ulstrup. Søren Zakkers gård var sammenbygget med nabogården, som ejedes af Søren Clemmendsen. Det havde tidligere været én stor gård, men efter stavnsbåndets ophævelse var gården blevet delt i to men med fælles gårdsplads.

Søren Clemmendsens forkarl hed Søren Hoemand!

Da Søren traf Jens igen, udbrød han: ”Nå, der har vi jo Spendsungen!”. Søren var ca. 10 år ældre end Jens. ”Ernærer du sig stadig ved kvægtyveri? Jeg har ellers hørt, at du er gået over til at stjæle sølvtøj!”. Herefter udbredte Søren Hoemand sig vidt og bredt om, at nu vidste han, hvem der havde stjålet Hans Martens sølvtøj! Disse rygter gik Jens meget på, og ved et senere forhør fortalte Mette Hansdatter, som stadig kom sammen med Jens, at han tit sad hjemme hos sine forældre og græd over disse falske beskyldninger.

I den kommende tid kunne det ikke undgås, at Jens og Søren mødtes under deres daglige arbejde, og Søren Hoemand benyttede enhver anledning til at håne og nedgøre Jens, som han konsekvent kaldte ”Spendsungen”. Derudover bagtalte og nedgjorde han Jens Spends overfor de øvrige folk på egnen, samtidig med at han spredte falske rygter om ham.

Jens Spends havde en lillebror, Peter Spends, der også tjente hos Søren Zakker. Han var 14 år gammel og vogtede gæs. En dag forvildede en af gæssene sig ind i Søren Clemmendsens stald, hvor Søren Hoemand netop arbejdede. Han tog resolut gåsen og kylede den med al kraft ud på gårdspladsen, så den brækkede halsen og døde.

Peter blev dybt ulykkelig. Nu ville han få skænd af sin husbond, Søren Zakker, fordi han ikke havde passet godt nok på gæssene. Han gik til sin storebror, Jens, og klagede sin nød, men Jens trøstede ham, og sagde, at Søren Zakker var en god mand og sagtens kunne forstå, at det ikke var Peters skyld. Så han havde intet at frygte.

Derefter gik Jens ind til Søren Clemmendsen for at klage over Søren Hoemand.

Søren Clemmendsen, der var gammel og svagelig, forholdt sig tavs, men hans kone sagde, at det gad de ikke høre på.

I det samme gik døren op, og Søren Hoemand kom brasende ind. Han gav Jens et slag på siden af hovedet, rev ham i håret og væltede ham om på gulvet. Jens rejste sig, stødte Søren Hoemand fra sig og gik ud af stuen.

Næste dag, da Jens Spends var hos en husmand i Ulstrup for at hjælpe med at høste, greb Søren Hoemand fat i Peter Spends og gennembankede ham med en kæp.

– ”Det er betaling for at du har sladret til din bror!” sagde Søren Hoemand.